

Ελληνικό Δημόσιο Χρέος: Ένας απολογισμός της τελευταίας τριετίας, η κατάσταση σήμερα και η τελευταία έκθεση του ΔΝΤ

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το Δελτίο Δημοσίου Χρέους (ΔΔΧ) 69/2013 του ΥΠΟΙΚ, στο τέλος Μαρτίου του 2013 το δημόσιο χρέος ανήλθε στα 309,36 δισ. € ‘ Τρία χρόνια σκληρής λιτότητας μαζί και το καταστροφικό "κούρεμα" οδήγησαν τελικά σε νέο άλμα του δημοσίου χρέους’, ‘ Το δημόσιο χρέος μένει.. ασυγκίνητο’, ‘ Παρά το κούρεμα (PSI) και τα μνημόνια αποτέλεσμα ‘μηδέν στο πηλίκο’, ‘ Από το κακό στο χειρότερο το δημόσιο χρέος’ κ.λπ. κ.λπ. κ.λπ. ήταν τα περισσότερα σχόλια και οι αναλύσεις ‘έγκριτων’ οικονομολόγων και δημοσιογράφων, που για μια ακόμη φορά με ψυχοπλάκωσαν και με απογοήτευσαν. Από την άλλη μεριά υπάρχει μεγάλη άγνοια σε πολύ κόσμο αλλά και σκόπιμη παραπληροφόρηση από αρκετούς σχετικά με την εξέλιξη και τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους. Αυτά ήταν τα εναύσματα για να γράψω αυτό το κείμενο.

Τα δεδομένα και τα γεγονότα

Ας δούμε λοιπόν τα δελτία δημοσίου χρέους 57/Μάρ/2010, 61/Μάρ/2011, 65/Δεκ/2012 και 69/Μάρ/2013 και ας πάρουμε από αυτά τα δελτία βασικά στοιχεία όπως: Κατηγορίες Χρέους (Ομόλογα +Βραχυπρόθεσμοι Τίτλοι, Δάνεια), Υπολειπόμενη Φυσική Διάρκεια Χρεών (ΥΦΔΧ) , Επιτόκια Χρεών, Ελλείμματα Ερχόμενα από Προηγούμενο Έτος (ΕΕΠΕ) (Πρωτογενή, Τόκοι), Χρονοδιαγράμματα Λήξης Χρεών.

Δανεισμοί και Άλλα Στοιχεία (Δ€)	Χρονική Στιγμή				
	3/10	3/11	12/11	3/12	3/13
Ομόλογα + ΒΤ	277	282	275	131	100
Ομόλογα		274	260	116	85
Βραχυπρόθεσμοι Τίτλοι		8	15	15	15
Δάνεια	33	72	93	131	209
Δάνεια ΕΕ		38	53	90	166
Δάνεια ΔΝΤ		15	20	22	25
Δάνεια ΕΕ+ΔΝΤ		53	73	112	191
Άλλα Δάνεια	33	19	20	19	18
Συνολικό Χρέος	310	354	368	280	309
ΥΦΔΧ < 1Yr	37	42	51	24	30
ΥΦΔΧ 1Yr -5 Yr	110	158	175	68	53
ΥΦΔΧ >5Yr	163	154	142	188	226
Ε-Ε-Π-Ε	-36	-24	0	-20	-11
ΕΕΠΕ-Πρωτογενή	-24	-11	0	-5	-3
ΕΕΠΕ-Τόκοι	-12	-13	0	-15	-8

Πίνακας 1: Σύνοψη Δανεισμού

Οι κύριες επισημάνσεις στα προαναφερθέντα ΔΔΧ, αλλά και στον παραπάνω πίνακα είναι:

- ✓ Το Μάρτιο του 2010 τα μέσα επιτόκια των ομολόγων και των βραχυπροθέσμων τίτλων ήταν ~3.5%. Το 76% του χρέους ήταν σε σταθερό επιτόκιο, ενώ το 24% σε κυμαινόμενο. Το 95% των δανείων ήταν διαπραγματεύσιμο, ενώ το 5% μη διαπραγματεύσιμο. Το 99% των δανείων ήταν σε ευρώ. Το Μάρτιο του 2013 τα μέσα επιτόκια των ομολόγων και των βραχυπροθέσμων τίτλων είναι ~4.5%, ενώ των δανείων του ΕΤΧΣ και του ΔΝΤ είναι ~2% και ~3% αντίστοιχα. Το 31% του χρέους είναι σε σταθερό επιτόκιο, ενώ το 69% είναι σε κυμαινόμενο επιτόκιο. Το 32% των δανείων είναι διαπραγματεύσιμο, ενώ το 68% μη διαπραγματεύσιμο. Το 97% των δανείων είναι σε ευρώ. Το επιτόκιο της ΕΚΤ ήταν ~1.25 το 2010 έναντι ~0.50 το 2013.
- ✓ Το Μάρτιο του 2010 η χώρα έπρεπε να αντιμετωπίσει 73 δισ. € βραχυπρόθεσμα (αποπληρωμή μέσα σε 1 έτος) δάνεια και ελλείμματα ερχόμενα από την προηγούμενη χρονιά και 110 δισ. € μεσοπρόθεσμα (αποπληρωμή μέσα σε 2-5 έτη). Το Μάρτιο του 2013 η χώρα πρέπει να αντιμετωπίσει 41 δισ. € βραχυπρόθεσμα (αποπληρωμή μέσα σε 1 έτος) δάνεια και ελλείμματα ερχόμενα από την προηγούμενη χρονιά και 53 δισ. € μεσοπρόθεσμα (αποπληρωμή μέσα σε 2-5 έτη).
- ✓ Το 2009 οι τόκοι των δανείων ήταν 10 δισ. € ενώ το 2012 ήταν 8 δισ. €
- ✓ Τον Απρίλιο του 2012 η χώρα αντάλλαξε (το γνωστό κούρεμα) 200 δισ. € χρέους ιδιωτών με ομόλογα διάρκειας 10-30 ετών (τιμή 31,5% αρχικής αξίας και επιτόκιο ~4%) με άμεση συνέπεια τη μείωση του χρέους κατά 107 δισ. € η ανάγκη της ανακεφαλαιοποίησης (οι πολιτικές λιτότητας, η πολιτική αστάθεια και ο φόβος για έξοδο από την ΕΖ οδήγησαν σε μαζικές εκροές με μείωση της δυνατότητας δανεισμού των τραπεζών) των τραπεζών με 22 δισ. € περιόρισε την απομείωση του χρέους σε μια καθαρή μείωση **85 δισ. €** (24% συνολικού δημοσίου χρέους τέλους 2011).

Το 2009 η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε τα χρόνια προβλήματα της ελληνικής οικονομίας. Μεγάλα ελλείμματα, μη βιώσιμο δημόσιο χρέος, άμεσες αποπληρωμές δανείων. Μεγάλα διαρθρωτικά προβλήματα όπως: διαφθορά, αναποτελεσματικότητα, γραφειοκρατία κλπ. Το μοντέλο της ανάπτυξης ήταν βασισμένο στην κατανάλωση και στο δανεισμό. Το πολιτικό σύστημα ανύπαρκτο και διεφθαρμένο. Ο δημοσιονομικός εκτροχιασμός και τα διαρθρωτικά προβλήματα έπρεπε άμεσα να αντιμετωπιστούν. Η αδυναμία δανεισμού της χώρας από τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές οδήγησε την χώρα στην Τρόικα και έφερε τα μνημόνια αφού το δικό μας πολιτικό και διοικητικό σύστημα ήταν ανίκανο να πάρει άμεσα ανάλογα μέτρα ή να εκπονήσει και άμεσα εφαρμόσει ένα εθνικό σχέδιο εξόδου από την κρίση.

Με τα μνημόνια η χώρα έχει συνάψει δύο δανειακές συμβάσεις 110 δισ. € (80 δισ. € από την ΕΕ και 30 δισ. € από το ΔΝΤ) και 130 δισ. € (102 δισ. € από την ΕΕ και 28 δισ. € από το ΔΝΤ). Μέχρι το Μάρτιο του 2013 είχαν εκταμιευθεί 166 δισ. € από την ΕΕ και 25 δισ. €

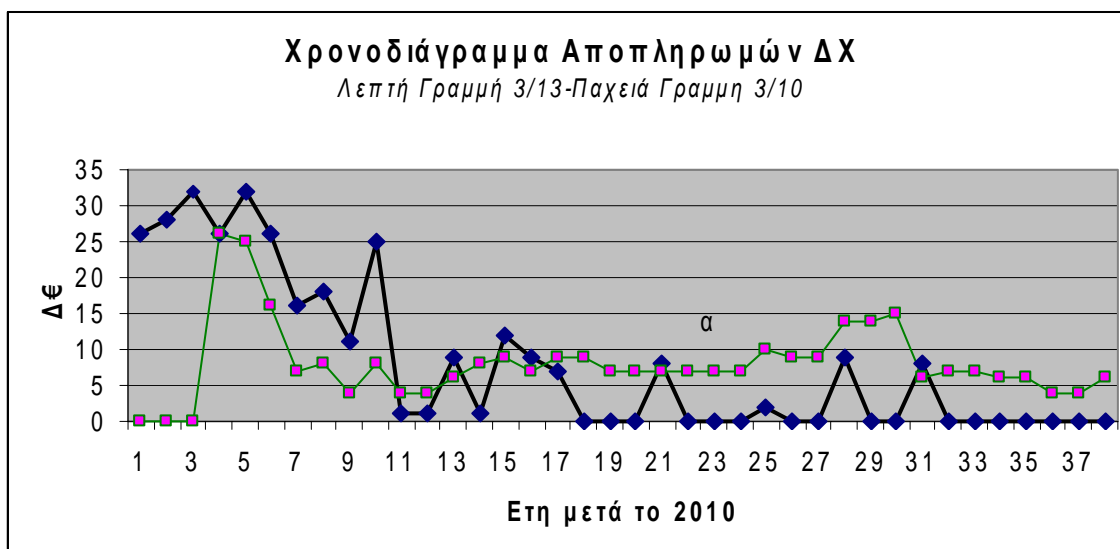
από το ΔΝΤ. Απομένουν (μέχρι την 31/3/13) να εκταμιευθούν 49 δις. €(16 δις. €από την ΕΕ και 33 δις. €από το ΔΝΤ).

Τα χρονοδιαγράμματα λήξης αποπληρωμών δις. €) του δημόσιου χρέους τον 3/10, 3/11, 12/11, 3/12, 3/13 φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

ΔΔΧ	ΜΣ	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	Υr
ΔΧ57	280	26	28	32	26	32	26	16	18	11	25	1	1	9	1	12	9	7	0	0	
ΔΧ61	322	0	27	35	38	58	39	18	24	11	25	6	1	10	1	12	9	8	0	0	
ΔΧ64	337	0	0	51	38	63	50	25	24	11	26	6	1	10	1	11	10	8	1	1	
ΔΧ65	207	0	0	23	13	25	16	14	7	6	9	6	10	13	16	17	13	8	6	5	
ΔΧ69	157	0	0	0	26	25	16	7	8	4	8	4	4	6	8	9	7	9	9	7	
ΔΔΧ	ΓΣ	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	Υr
ΔΧ57	309	0	8	0	0	0	2	0	0	9	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	2
ΔΧ61	352	0	9	0	0	0	2	0	0	9	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	2
ΔΧ64	368	0	1	9	0	0	2	0	0	9	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	2
ΔΧ65	280	5	5	5	11	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	0	0	0	0	0	2
ΔΧ69	310	7	7	7	7	7	10	9	9	14	14	15	6	7	7	6	6	4	4	6	

Πίνακας 2: Χρονοδιάγραμμα Αποπληρωμής Χρεών την 31/3/2013

Το γράφημα που ακολουθεί δείχνει τα χρονοδιαγράμματα λήξης των αποπληρωμών τον 3/10 και 3/13.

Οι Διαπιστώσεις

Είναι γεγονός, ότι το επίπεδο του δημόσιου χρέους επανήλθε στο επίπεδο πριν την εφαρμογή του σκληρού προγράμματος των μνημονίων και φαινομενικά *το κούρεμα και τα μνημόνια είχαν σαν αποτέλεσμα μηδέν στο πηλίκο*. Ωστόσο, οι όροι της εξυπηρέτησης του χρέους το Μάρτιο του 2013 είναι κατά πολύ καλύτεροι από εκείνους του Μαρτίου του 2010. Συγκεκριμένα:

- ✓ Σημαντική παράταση του χρόνου αποπληρωμής (30 έτη και 17 έτη αντίστοιχα για την αποπληρωμή του 91% των χρεών),
- ✓ Σημαντική μείωση του βραχυπρόθεσμου χρέους (73 Δ€και 41 Δ€αντίστοιχα για αποπληρωμές μέσα σε 1 χρόνο).
- ✓ Σημαντική μείωση του μεσοπρόθεσμου χρέους (110 Δ€και 53 Δ€αντίστοιχα για αποπληρωμές μέσα σε 1 χρόνο).
- ✓ Μείωση του κόστους αποπληρωμής. Τόσο τα επιτόκια του ΔΝΤ όσο και εκείνα της ΕΕ (ΕΤΧΣ) είναι πολύ χαμηλότερα από εκείνα της αγοράς (αν υπάρχει αγορά) και σε πολλές χώρες της ΕΕ χαμηλότερα από εκείνα του δικού τους δανεισμού. Μέσο επιτόκιο το 2013 ~2.2% έναντι ~3.5% το 2010.
- ✓ Η μεγάλη πτώση που παρατηρούμε το Δεκέμβριο του 2011 στο Μάρτιο του 2012 οφείλεται στο πρώτο κύρεμα χρέους (PSI).
- ✓ Η πολιτική αστάθεια και αβεβαιότητα του δευτέρου τριμήνου του 2012 λειτούργησε ανασταλτικά στην πρόοδο εφαρμογής του προγράμματος. Έτσι το άλμα από τα 280 Δ€το Μάρτιο του 2012 στο 309 Δ€το Μάρτιο του 2013 είχε ένα ενδιάμεσο βήμα στα 304 Δ€τον Ιούνιο του 2012.

Ασφαλώς και θα έπρεπε *‘Το δημόσιο χρέος να μη μένει... ασυγκίνητο’*, μερικοί από τους λόγους που το κρατούν ακόμη ασυγκίνητο είναι:

- ✓ Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας για έκτη συνεχή χρονιά με συνέπεια την υστέρηση των εσόδων έναντι των δαπανών.
- ✓ Η πολιτική αστάθεια αλλά και αβεβαιότητα για την παραμονή της χώρας στην ΕΖ (ιδιαίτερα από τον Απρίλιο/12 μέχρι το Μάρτιο/13) με την επακόλουθη επιδείνωση της αρνητικής ψυχολογίας και του επενδυτικού κλίματος.
- ✓ Η καθυστέρηση της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και των από-κρατικοποιήσεων. (περιορισμός εσόδων για ανάπτυξη και μείωση του χρέους).
- ✓ Οι καθυστερήσεις στη φορολογική μεταρρύθμιση, καθώς και πολιτικές παρεμβάσεις.
- ✓ Η καθυστέρηση της υλοποίησης συμφωνηθεισών στα διάφορα μνημόνια διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, αναγκαίων για την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας. Έτσι, οι διαρθρωτικές μεταβολές στην αγορά εργασίας οδήγησαν στη προσαρμογή των μισθών και στη μείωση του μοναδιαίου κόστους, αλλά από την άλλη μεριά οι έμμεσοι φόροι και η προστασία –ακόμη- πολλών κλειστών επαγγελμάτων συνέβαλαν στη διατήρηση των τιμών σε υψηλά επίπεδα.
- ✓ Οι υψηλές δαπάνες υγείας λόγω της αύξησης του προσδόκιμου ζωής και της γήρανσης του πληθυσμού συνάμα με τη μείωση του ενεργά οικονομικού πληθυσμού.

Οι επισημάνσεις της τελευταίας έκθεσης του ΔΝΤ

Το ΔΝΤ σε μια έκθεση απολογισμό του πρώτου Μνημονίου αναγνωρίζει αστοχίες και λάθη, που αποδίδει κυρίως στην ευρωπαϊκή πλευρά και την ελληνική κυβέρνηση, αλλά εμπεριέχει και στοιχεία αυτοκριτικής. Η έκθεση σημειώνει τα εξής (πηγή Καθημερινή 6/6/13):

- ✓ Αν και τα στελέχη του είχαν εκφράσει ευθύς εξαρχής επιφυλάξει για τη βιωσιμότητα του χρέους, η Ευρωζώνη δεν συναίνεσε στο «κούρεμα» τότε, κάτι που αποδείχθηκε αναγκαίο αργότερα. Μάλιστα, αφήνει να εννοηθεί ότι μια σειρά από υπεραισιόδοξες, όπως αποδείχθηκε, εκτιμήσεις, π.χ. για την ύφεση, τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις και την επιστροφή στις αγορές, υιοθετήθηκαν για να φανεί το χρέος βιώσιμο. Το «κούρεμα» του χρέους συζητήθηκε, αλλά απορρίφθηκε, επειδή κάποια μέλη υποστήριζαν ότι δεν θα ενεκρίνετο από τα κοινοβούλια. Επίσης, θα έπληττε τις τράπεζες, αυξάνοντας τις ανάγκες χρηματοδότησης και ενδεχομένως θα «μόλυνε» και άλλες χώρες του ευρώ, προκαλώντας ένα ντόμινο τύπου Lehman Brothers.
- ✓ Το ποσό των 110 Δ€ που διατέθηκε με το πρώτο πακέτο βοήθειας, επέβαλε την ταχύτατη δημοσιονομική προσαρμογή. Ενώ το Ταμείο έδωσε το μεγαλύτερο δάνειο στην ιστορία του (30 Δ€), τα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης αρνήθηκαν να αυξήσουν τη χρηματοδότηση, λόγω των πολιτικών αντιδράσεων.
- ✓ Οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής υποεκτιμήθηκαν και η ύφεση ήταν πολύ μεγαλύτερη. Ωστόσο, υποστηρίζει ότι η βαθύτερη ύφεση δεν ήταν αποτέλεσμα μόνο του δημοσιονομικού σοκ. Οφείλεται επίσης στην κατάρρευση της εμπιστοσύνης εξαιτίας της πολιτικής και κοινωνικής αναταραχής, στις δηλώσεις Ευρωπαίων αξιωματούχων για το ενδεχόμενο εξόδου από την Ευρωζώνη και στο γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν έδειξε την αναγκαία βούληση να υλοποιήσει το πρόγραμμα. Σε κάθε περίπτωση, υποστηρίζει το ΔΝΤ, η βαθιά ύφεση ήταν αναπόφευκτη δεδομένων του μεγάλου ελλείμματος και της μη πρόσβαση στις αγορές.
- ✓ Η ελληνική κυβέρνηση δεν προχώρησε σε δραστικές μεταρρυθμίσεις και αποκρατικοποιήσεις, ενώ είχε ελάχιστη στήριξη από τις άλλες πολιτικές δυνάμεις.
- ✓ Η δημόσια διοίκηση αποδείχτηκε ανίκανη να εφαρμόσει το πρόγραμμα, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα που εξέπληξε και τα στελέχη του Ταμείου, που γνώριζαν τις αδυναμίες της.
- ✓ *Το μοντέλο της τρόικας είχε αδυναμίες.* Δεν υπήρχε καταμερισμός εργασίας μεταξύ του ΔΝΤ, της Κομισιόν και της ΕΚΤ. Το ΔΝΤ καταλογίζει στην Κομισιόν, ότι επιχειρεί διαρκώς να βρίσκει συμβιβαστικές λύσεις, έχει περιορισμένη επιτυχία στην εφαρμογή των προγραμμάτων σταθερότητας και δεν έχει εμπειρία στη διαχείριση κρίσεων. Αντίθετα, το Ταμείο έχει εμπειρία και ικανότητα στο να διαμορφώνει γρήγορα προτάσεις πολιτικής, κάτι που λείπει από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς.

Οι εκτιμήσεις

Η χώρα μέχρι το 2016 πρέπει να αποπληρώσει, όπως φαίνεται από τον πίνακα 2, 48 Δ€ για το χρέος + Τόκοι Δανειών ~20Δ€ Από τις δανειακές συμβάσεις των μνημονίων απομένουν να εκταμιευθούν 49 Δ€(16 Δ€από την ΕΕ και 33 Δ€από το ΔΝΤ). Η διαφορά των ~19 Δ€ πρέπει να κλείσει με πρωτογενές πλεόνασμα και αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. **Πράγμα που δεν φαίνεται εφικτό σε όλη την έκταση της ‘τρύπας’.** Αυτό βέβαια θα προκαλέσει νέο άλμα στο δημόσιο χρέος

(αναμενόμενο και προσδιορισμένο). Η προσωπική μου εκτίμηση (ενός μη οικονομολόγου πολίτη με κοινό νου) είναι: *‘ακόμη ένα γενναίο κούρεμα ύψους άνω των 50 Δ€, Το κούρεμα αυτό πέρα από το κούρεμα των δανείων του ΕΤΧΣ και των ομολόγων, πιθανό να περιλαμβάνει και κούρεμα των καταθέσεων των εχόντων-κατεχόντων παράλληλα με τη συνέχιση και εξορθολογισμό της ειδικής εισφοράς (χαράτσι)’ και ‘ακόμη μια αναδιάρθρωση & μακρά επιμήκυνση της αποπληρωμής του χρέους’* για να μπορέσει να επιτευχθεί ο στόχος του βιώσιμου χρέους.

Η αναγκαιότητα μιας νέας ελάφρυνσης του ελληνικού χρέους μέσω της λήψης μέτρων που θα αφορούν στα δάνεια του επίσημου τομέα προκύπτει, και, από την έκθεση του ΔΝΤ (*Καθημερινή 6/6/2013*). Για το 2013 και το 2014 δεν υπάρχει δημοσιονομικό κενό. Για την περίοδο 2015-2016, το κενό είναι άνω του 4,5% του ΑΕΠ και η ελληνική κυβέρνηση θα χρειασθεί να λάβει και άλλα μέτρα. Βάσει των τελευταίων στοιχείων η ύφεση φέτος θα είναι 4,9% (αντί πρόβλεψης 4,2%) και το 2014 η Ελλάδα θα βιώσει τον έβδομο χρόνο ύφεσης με ρυθμό 1,4% (αντί πρόβλεψης για ανάπτυξη 0,6%). Η έκθεση σημειώνει επίσης:

- ✓ Ότι είναι πιθανό να μην επιτευχθούν οι εισπρακτικοί στόχοι του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και επαναλαμβάνει την πρόταση για τοποθέτηση ξένων μάνατζερ στο ΤΑΙΠΕΔ.
- ✓ Η Ελλάδα θα πρέπει να υποστεί ακόμη πολλά χρόνια επώδυνης προσαρμογής, υπό το βάρος μιας εύθραυστης πολιτικής και κοινωνικής κατάστασης και δεν υπάρχουν ακόμη στοιχεία για σταθερή αύξηση των επενδύσεων ώστε να εισέλθει σε τροχιά ισχυρής ανάκαμψης.
- ✓ Πρέπει να αναθεωρηθεί το πτωχευτικό δίκαιο, ενώ εμμέσως γίνεται λόγος για άρση της αναστολής των πλειστηριασμών έως το τέλος του προσεχούς Αυγούστου.
- ✓ Η μονιμότητα στο Δημόσιο εμποδίζει την παραγωγικότητα των υπαλλήλων.

Τελευταίο, αλλά και σημαντικότερο, ***πιστεύω ότι μπορούμε να βγούμε για τα καλά από την κρίση*** αλλά για την πραγμάτωση αυτής της εξόδου χρειάζονται:

- ✓ Περαιτέρω κούρεμα του δημόσιου χρέους, αναδιάρθρωση του χρονοδιαγράμματος των ετήσιων αποπληρωμών και μείωση των επιτοκίων, ώστε να καταστεί βιώσιμο.
- ✓ Πιστή εφαρμογή και μη παρέκκλιση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 (*ΜΠΑΣ 2013-2016*).
- ✓ Πολιτική σταθερότητα και αποφυγή προσφυγής σε εκλογές πριν το 2016.
- ✓ Εδραίωση της δημοσιονομικής εξυγίανσης.
- ✓ Εξασφάλιση περιβάλλοντος σταθερότητας από πλευράς άμυνας και ασφάλειας, που αποτελεί βασική προϋπόθεση για κάθε ξένη και εγχώρια επένδυση, καθώς και για οποιαδήποτε αναπτυξιακή πολιτική.
- ✓ Υλοποίηση πολλαπλών πολιτικών και μέτρων για την τόνωση της οικονομίας ως προς την ανάπτυξη, τις επενδύσεις, την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας την ανεργία, τη ρευστότητα και τη μείωση του ελλείμματος.
- ✓ Βελτίωση του κλίματος και της ψυχολογίας της οικονομίας.

- ✓ Επιτάχυνση εκμετάλλευσης του φυσικού πλούτου και των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας (*φυσικές πηγές ενέργειας, ορυκτός πλούτος στην ξηρά καθώς και υποθαλάσσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων*).
- ✓ Οργανωμένη ανάπτυξη και επανόρθωση των πυλώνων της οικονομίας όπως ο τουρισμός, η ναυτιλία, η γεωργία...
- ✓ Αποδοτική και αποτελεσματική αντιμετώπιση και καταπολέμηση της ανεξέλεγκτης παράνομης μετανάστευσης.
- ✓ Ανάκληση και φορολόγηση των αδήλωτων καταθέσεων των Ελλήνων καταθετών που παράνομα κατέθεσαν σε τράπεζες του εξωτερικού.
- ✓ Ισονομία, κοινωνική δικαιοσύνη και τιμωρία των εμπλεκομένων σε σκάνδαλα προμηθειών, παράνομης εμπορίας καυσίμων, ξεπλύματος μαύρου χρήματος όσο ψηλά και αν βρίσκονται.

Πηγές:

Υπουργείο Οικονομικών, www.minfin.gr

Καθημερινή 6/6/13/ Σωτήρης Νίκας-Κώστας Καραγιάννης

Αναστάσιος Μπασαράς

Σμχος (ΜΗ) ε.α. – Ανώτερο Στέλεχος του ΝΑΤΟ (τέως)